

Выбары дэпутатаў мясцовых Саветаў дэпутатаў Рэспублікі Беларусь дваццаць сёмага склікання

Справаздача па выніках назірання за фарміраваннем участкавых выбарчых камісій

*Назіранне ажыццяўляецца актывістамі РПГА «Беларускі Хельсінскі Камітэт» і ПЦ «Вясна» ў межах кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары»
У назіранні ўдзельнічаюць 29 доўгатэрміновых назіральнікаў кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары»*

АГУЛЬНЫЯ ВЫСНОВЫ

Участковыя выбарчыя камісіі (далей – УВК) з’яўляюцца асноўным суб’ектам выбарчага працэсу. Менавіта УВК непасрэдна арганізуюць і праводзяць датэрміновае галасаванне, галасаванне ў дзень правядзення выбараў і па месцы знаходжання выбаршчыкаў, падлік галасоў і ўстанаўленне вынікаў галасавання на выбарчым участку.

Працэдура фарміравання УВК застаецца негаласнай і закрытай для грамадскага кантролю. Так, у 52,3% выпадкаў прадстаўнікам кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары» было адмоўлена ў прысутнасці на пасяджэннях органаў, якія фарміравалі УВК.

Інфармацыя аб месцы і часе паседжанняў органаў, якія ўтваралі УВК, падавалася абмежавана і несвоечасова. Зафіскаваныя выпадкі адмоваў у прадстаўленні гэтай інфармацыі.

Адсутнасць заканадаўча вызначаных крытэраў для ўключэння прэтэндэнтаў у склад УВК прыводзіць да фармальнага і адвольнага вызначэння іх складу з боку органаў, якія іх утвараюць, і робіць неэфектыўным абскарджанне ў судовым парадку рашэнняў аб неўключэнні ў склад УВК.

Рашэнні аб фарміраванні УВК у большасці выпадкаў прымаліся без абмеркавання кандыдатур, галасаванне праводзілася адразу па ўсім спісе і доўжылася ад 15 да 20 хвілін.

Асноўную колькасць вылучаных у склад УВК далі прадстаўнікі грамадскіх аб’яднанняў – 40,3%. З іх 32,8 % ужо традыцыйна склалі прадстаўнікі пяці найбуйнейшых праўладных грамадскіх аб’яднанняў: Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі – 9 385 прэтэндэнтаў (12,4%), РГА «Белая Русь» – 4 560 (6%), ГА «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі» – 3726 (4,9%), ГА «Беларускі саюз жанчын» – 4 160 (5,5%), Беларускае грамадскае аб’яднанне ветэранаў – 3 024 (4%).

З 15 зарэгістраваных у краіне палітычных партый 9 вылучылі ў склад УВК 4,6% сваіх прадстаўнікоў. Актывнасць апазіцыйных партый знізілася. Паводле дадзеных Цэнтральнай камісіі, 4 апазіцыйныя партыі здолелі вылучыць толькі 372 прадстаўнікі, што склала 0,49% ад агульнай колькасці. Сур’ёзнай перашкодай для апазіцыйных партый у гэтым працэсе застаецца адсутнасць зарэгістраваных ва ўстаноўленым парадку арганізацыйных структур.

Нягледзячы на тое, што выбарчае заканадаўства забараняе ўключаць у склад выбарчых камісій грамадзян некаторых катэгорый (судзі, пракуроры, кіраўнікі мясцовых

выканаўчых і распарадчых органаў) і ўсталёўвае колькаснае абмежаванне дзяржслужачых у складзе камісій, праверыць на практыцы выкананне гэтай нормы закона фактычна немагчыма. Такая сітуацыя ўзнікла з-за адсутнасці ў выбарчым заканадаўстве нормы аб абавязковым указанні месца працы сяброў УВК (указваецца толькі шлях вылучэння).

УВК традыцыйна сфарміраваны па «вытворчым прынце»», калі рознымі шляхамі ў камісію вылучаюцца працаўнікі аднаго прадпрыемства. Гэта робіць УВК залежнымі не толькі ад мясцовых выканаўчых органаў, якія іх утварылі, але і ад адміністрацый тых прадпрыемстваў, дзе працуюць сябры УВК.

У склад УВК, за невялікім выключэннем, увайшлі тыя ж самыя асобы, што і падчас апошніх выбараў дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў у 2012 г.

Працягваецца дыскрымінацыйны падыход да вылучэцтва ад апазіцыйных палітычных партый. Доля прадстаўнікоў апазіцыйных партый у УВК складае 0,031 %. З усіх вылучаных ад апазіцыйных партый уключана толькі 5,6%, у той час як ад агульнай колькасці асоб, вылучаных праўладнымі палітычнымі партыямі, ў камісіях будзе працаваць 86%. Такім чынам, апазіцыйныя палітычныя партыі практычна пазбаўлены магчымасці ўдзелу ў выбарчым працэсе ў складзе УВК.

ПРАВОВАЯ БАЗА

Згодна з арт. 29 і 34 ВК падрыхтоўку і правядзенне выбараў дэпутатаў мясцовых Саветаў дэпутатаў забяспечваюць УВК. Яны фарміруюцца ў складзе 5–19 чалавек раённымі, гарадскімі выканаўчымі камітэтамі, а ў гарадах з раённым дзяленнем – мясцовымі адміністрацыямі.

УВК складаюцца з сяброў палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў, а таксама прадстаўнікоў грамадзян, вылучаных шляхам збору подпісаў.

Прадстаўнікі палітычных партый і грамадскіх аб'яднанняў, як правіла, складаюць не менш за адну траціну УВК (гэта норма не дзейнічае пры фарміраванні УВК у медычных стацыянарах). У склад УВК не могуць уваходзіць суддзі, пракуроры, кіраўнікі мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў. Дзяржслужачыя не могуць складаць больш за траціну складу камісіі (гэта норма не дзейнічае пры стварэнні УВК за межамі Беларусі).

У параўнанні з магчымасцямі палітычных партый і грамадскіх аб'яднанняў вылучаць сваіх прадстаўнікоў у акруговыя выбарчыя камісіі (АВК), даступнасць УВК для прадстаўнікоў партый і грамадскіх аб'яднанняў істотна абмежаваная выбарчым заканадаўствам. Права вылучаць сваіх прадстаўнікоў даецца толькі тым арганізацыйным структурам партый і грамадскіх аб'яднанняў, якія маюць дзяржаўную рэгістрацыю або пастаўлены на ўлік у мясцовых органах улады. Такім чынам, рэспубліканскія грамадскія аб'яднанні, якія не маюць арганізацыйных структур, наогул пазбаўлены магчымасці ўдзелу ў выбарчым працэсе ў складзе УВК.

На пасяджэнні органаў, якія ўтвараюць УВК, маюць права прысутнічаць прадстаўнікі палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў, грамадзян, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад камісіі. Палажэнні арт. 13 ВК не ўтрымліваюць указання на паўнамоцтвы назіральнікаў на гэтай стадыі выбарчай кампаніі, што выкарыстоўваецца для абмежавання назірання за прыняццем рашэння па фарміраванні УВК.

Суб'екты, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад камісій, маюць права абскардзіць у трохдзённы тэрмін рашэнне органаў, якія ўтварылі камісіі.

ПРАЦЭС ВЫЛУЧЭННЯ Ё СКЛАД УВК

Згодна з Каляндарным планам вылучэнне прадстаўнікоў у склад УВК і прадастаўленне адпаведных дакументаў у органы, якія іх фарміруюць, адбылося не пазней 5 лютага 2014 г. уключна.

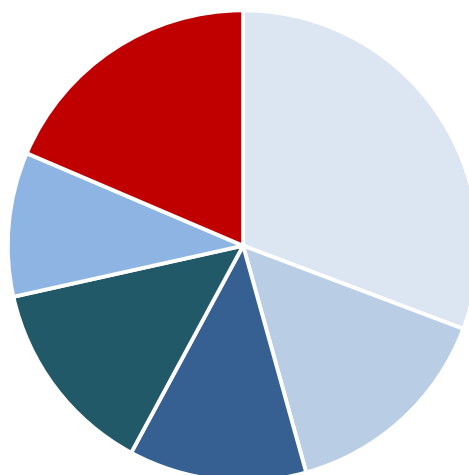
Назіральнікамі не зафіксавана фактаў адмовы прыняць дакументы па вылучэнні прэтэндэнтаў у УВК. У сувязі с тым, што партыі і рэспубліканскія грамадскія аб'яднанні, якія не маюць арганізацыйных структур ці рэгістрацыі, наогул пазбаўлены магчымасці ўдзелу ў выбарчым працэсе ў складзе УВК, частка іх сяброў вылучалася ў камісіі шляхам збору подпісаў.

Усяго ў склад УВК паводле Цэнтральнай камісіі было вылучана 76 786 кандыдатур, у тым ліку ад грамадзян шляхам падачы заявы – 28 197 кандыдатаў (37,2%), ад працоўных калектываў – 13 544 (17,9%), ад палітычных партый – 3 520 (4,6%), ад іншых грамадскіх аб'яднанняў – 30 525 (40,3%).

Як і падчас папярэдніх выбараў, лідэрамі па колькасці вылучаных прэтэндэнтаў у УВК з'яўляюцца праўладныя грамадскія аб'яднанні: Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі – 9 385 чалавек (12,4%), РГА «Белая Русь» – 4 560 (6%), ГА «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі» – 3 726 (4,9%), ГА «Беларускі саюз жанчын» – 4 160 (5,5%), Беларускае грамадскае аб'яднанне ветэранаў – 3 024 (4%).

Вылучана ў склад УВК ад грамадскіх аб'яднанняў

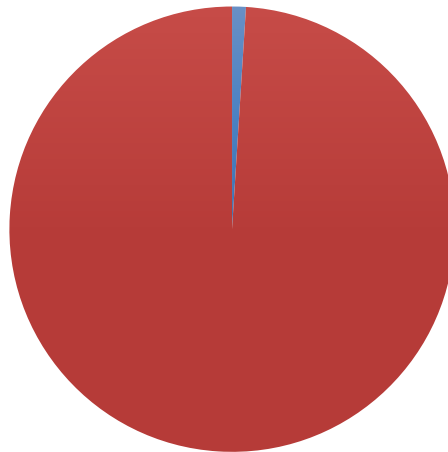
- Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі
- Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі
- Беларускае грамадскае аб'яднанне ветэранаў
- Белая Русь
- Беларускі саюз жанчын
- іншыя

Доля вылучаных у склад УВК прадстаўнікоў палітычных партый і грамадскіх аб'яднанняў у бягучай выбарчай кампаніі ўзрасла да 44,9%. Падчас прэзідэнцкіх выбараў 2010 г. яна складала 39,1%, падчас парламенцкіх выбараў 2012 г. – 42%. Адпаведна ў 2012 г. скарацілася колькасць кандыдатур у УВК ад грамадзян і працоўных калектываў.

Свае кандыдатуры ў склад УВК прапанавалі 9 палітычных партый з 15 зарэгістраваных. У параўнанні з 2010 і 2012 гг. актыўнасць апазіцыйных партый знізілася. На прэзідэнцкіх выбарах 2010 г. 1 073 прэтэндэнты ад апазіцыйных палітычных партый складалі 1,3 % ад агульнай колькасці вылучэнцаў. У 2012 г. 664 кандыдатуры ад 5 апазіцыйных партый складалі ўжо каля 0,8%.

У 2014 г. паводле дадзеных Цэнтральнай камісіі 4 апазіцыйныя партыі вылучылі 372 прадстаўнікі, што роўна 0,49% ад агульнай колькасці прэтэндэнтаў. З іх Беларуская партыя левых «Справядлівы свет» вылучыла 186 чалавек, Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада) – 4, АГП – 118, Партыя БНФ – 64.

Вылучана ў склад УВК ад палітычных партый

■ Ад апазіцыйных партый (0,49%) ■ Ад іншых партый (99,51%)

ПАСЯДЖЭННІ ОРГАНАЎ, ЯКІЯ ЎТВАРАЮЦЬ КАМІСІІ

Згодна з Каляндарным планам пасяджэнні органаў, якія ўтвараюць УВК, адбыліся не пазней за 5 лютага ўключна, а размяшчэнне ў друку рашэнняў аб утварэнні УВК прайшло не пазней за сем дзён з моманту прыняцця рашэння.

Дзяржаўныя СМІ практычна не давалі інфармацыі аб месцы і часе правядзення пасяджэнняў. Зафіскаваныя выпадкі адмоваў у прадстаўленні гэтай інфармацыі назіральнікам кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары».

У г. Баранавічы намеснік старшыні Баранавіцкага райвыканкама Сяргей Сліва не паведаміў неабходную інфармацыю назіральніку Сяргею Гоўшу. Звестак аб месцы і часе правядзення пасяджэння Баранавіцкага райвыканкама не было ні на афіцыйным сайце, ні на старонках газеты «Наш край».

Зафіскавана шмат фактаў адмовы назіральнікам у праве прысутнічаць на пасяджэннях па фарміраванні УВК. Нягледзячы на папярэдне дасланыя РПГА «Беларускі Хельсінскі камітэт» адпаведныя дакументы, з 21 назіральніка 11 атрымалі адмову, што склала 52,3%.

Асноўнай прычынай адмовы ўказвалася тое, што ч. 5 арт. 34 ВК не прадугледжвае такой магчымасці. Трэба адзначыць, што ў сваёй просьбе прысутнічаць на гэтых пасяджэннях сябры кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары» абаліраліся на прынцыпы галоснасці дзейнасці органаў мясцовага кіравання і самакіравання (арт. 3 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб мясцовым кіраванні і самакіраванні ў Рэспубліцы Беларусь»), а таксама на замацаванае у ч. 2 арт. 39 гэтага Закона права прысутнічаць на пасяджэннях выканаўчых і распарадчых органаў прадстаўнікоў іншых арганізацый і грамадзян.

Тыя назіральнікі, што здолелі прысутнічаць на пасяджэннях па ўтварэнні УВК, адзначаюць, што яны прайшлі вельмі хутка, вылучаныя кандыдатуры не абмяркоўваліся, агучваліся спісы, галасаванне адбывалася таксама за спіс. У некаторых выпадках не называліся нават прозвішчы вылучэнцаў.

Пасяджэнне Адміністрацыі Кастрычніцкага раёна г. Гродна працягвалася 15 хвілін. Прагаласавалі па ўсіх пытаннях колькаснага спісачнага складу УВК аднагалосна. Начальнік аддзела арганізацыйна-кадравай работы Ларыса Барысава агучыла толькі агульную лічбу тых, хто ўвайшоў у склад УВК ад грамадскіх аб'яднанняў і палітычных партый – 371 чалавек (41,4%). Спосаб вылучэння і месца працы не называліся.

У шэрагу выпадкаў указваліся падставы, на якіх было адмоўлена прэтэндэнтам у склад камісій. Напрыклад, у г. Рэчыца Гомельскай вобласці 8 вылучэнцаў ад Беларускай партыі левых «Справядлівы свет» не ўключылі ў склад УВК, патлумачыўшы гэта іх сталым узростам. Распаўсюджана такая прычына, як «адсутнасць папярэдняга досведу працы». У Адміністрацыі Цэнтральнага раёна г. Гомеля ўказалі на тое, што заканадаўства не абавязвае растлумачваць прычыны адмоваў ва ўключэнні ў склад АВК.

У большасці выпадкаў месцы працы грамадзян, вылучаных і ўключаных у склад УВК, не называліся. Камісіі традыцыйна сфарміраваныя па «вытворчым прынцыпе» – з працаўнікоў аднаго прадпрыемства, вылучаных рознымі шляхамі. Паводле інфармацыі з месцаў, большасць сяброў УВК – гэта тыя ж асобы, што і падчас выбараў дэпутатаў ППНС у 2012 г.

У Кастрычніцкім раёне г. Гродна па «вытворчым прынцыпе» сфарміраваныя наступныя ўчастковыя камісіі: з працаўнікоў ААТ «Гродзенская ТЭЦ-2» УВК № 2, з працаўнікоў ААТ «Гарадзенская тытунёвая фабрыка “Нёман”» УВК № 131, з працаўнікоў ААТ «Гродзенская абутковая фабрыка “Нёман”» УВК № 120, з працаўнікоў ААТ «Гродна Азот-Хімвалакно» УВК №№ 75,100,106 ды іншае.

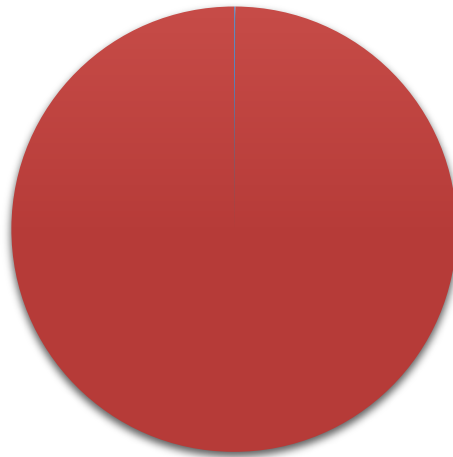
Прадстаўнікам суб'ектаў, якія вылучылі кандыдатаў у склад камісій, адмаўлялі таксама і ў праве азнаёміцца з пісьмовымі матэрыяламі вылучэння (праколамі сходаў адпаведных структур палітычных партый, грамадскіх аб'яднанняў і працоўных калектываў, заявамі грамадзян).

СКЛАД УВК

Паводле афіцыйных дадзеных, на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь утворана 6 170 УВК, у якія ўвайшлі 67 069 чалавек.

Згодна з заявай сакратара Цэнтрвыбаркама Мікалая Лазавіка, прадстаўнікі апазіцыйных палітычных партый у УВК атрымалі 21 месца, пры тым, што апазіцыйныя палітычныя партыі вылучылі 372 сваіх сябра. У склад УВК ўключана 12 з 186 вылучаных сяброў БПЛ «Справядлівы свет», 6 – з 64 сяброў ПБНФ, 3 – з 118 сяброў АГП, 2 – з 4 сяброў БСДП (Грамада).

Удзел сяброў апазіцыйных партый у УВК

■ Прадстаўнікі апазіцыйных партый ■ Астатнія

Доля прадстаўнікоў чатырох апазіцыйных партый складае 0,031 % (21 чалавек з 372). На парламенцкіх выбарах 2012 г. яна склала каля 0,1 % (61 чалавек з 68 945). На прэзідэнцкіх выбарах 2010 г. доля прадстаўнікоў пяці апазіцыйных партый склала 0,26 % (183 чалавекі з 70 815).

Калі параўняць працэнт «праходнасці» сяброў апазіцыйных і праўладных партый у склад УВК, то робіцца відавочнай значная дыспрапорцыя: толькі 5,6% прэтэндэнтаў ад апазіцыйных партый увайшлі у склад УВК, у той час як ад праўладных партый уключана 86% ад колькасці вылучаных.